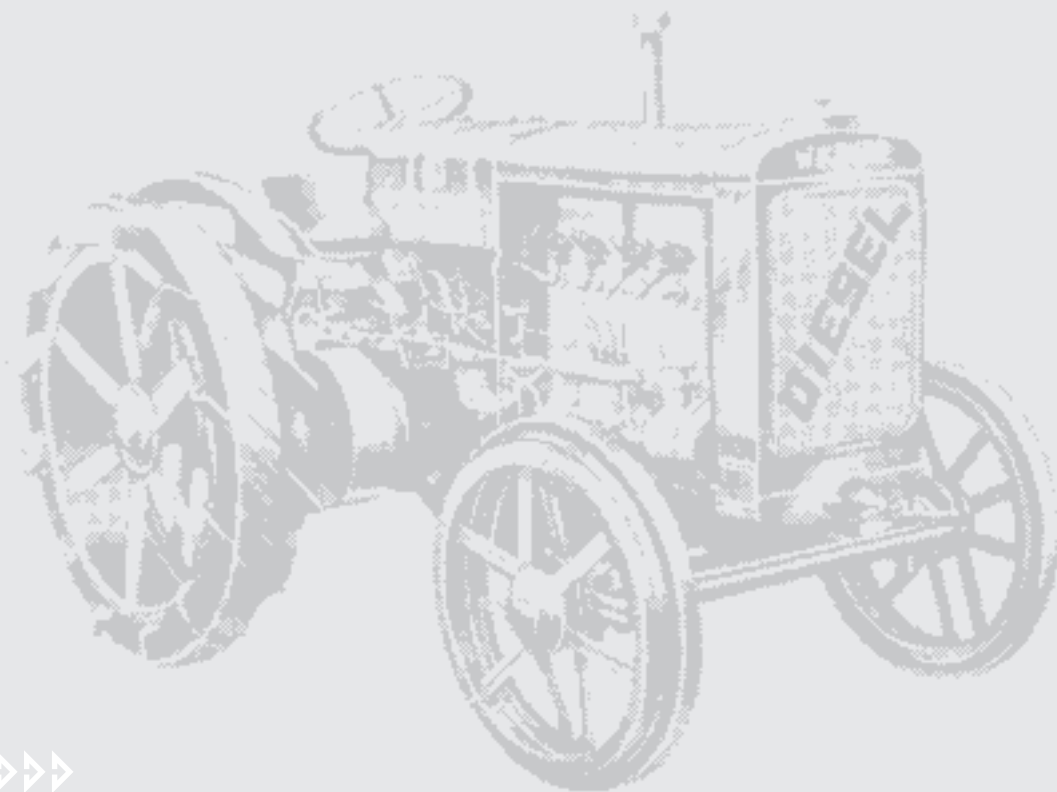

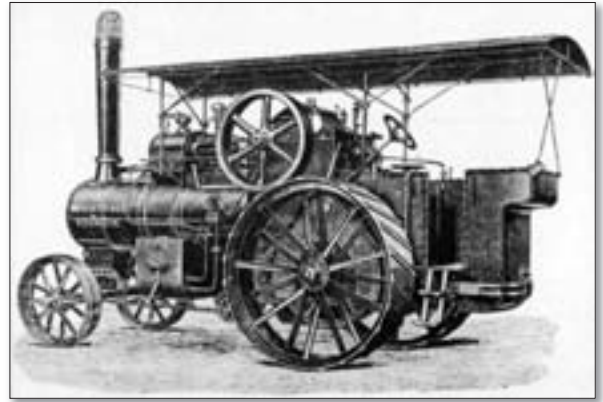
Historie výroby traktorů

Snaha ulehčit si práci na poli, především orbu a svážení úrody, se začala projevovat nedlouho po zdokonalení parního stroje a zejména po zavedení spalovacích motorů v průmyslu a dopravě. Mechanizace polních prací nahradila nejen zvířecí potah, ale jedním strojem se mohlo vykonávat zpravidla několik pracovních úkonů současně.

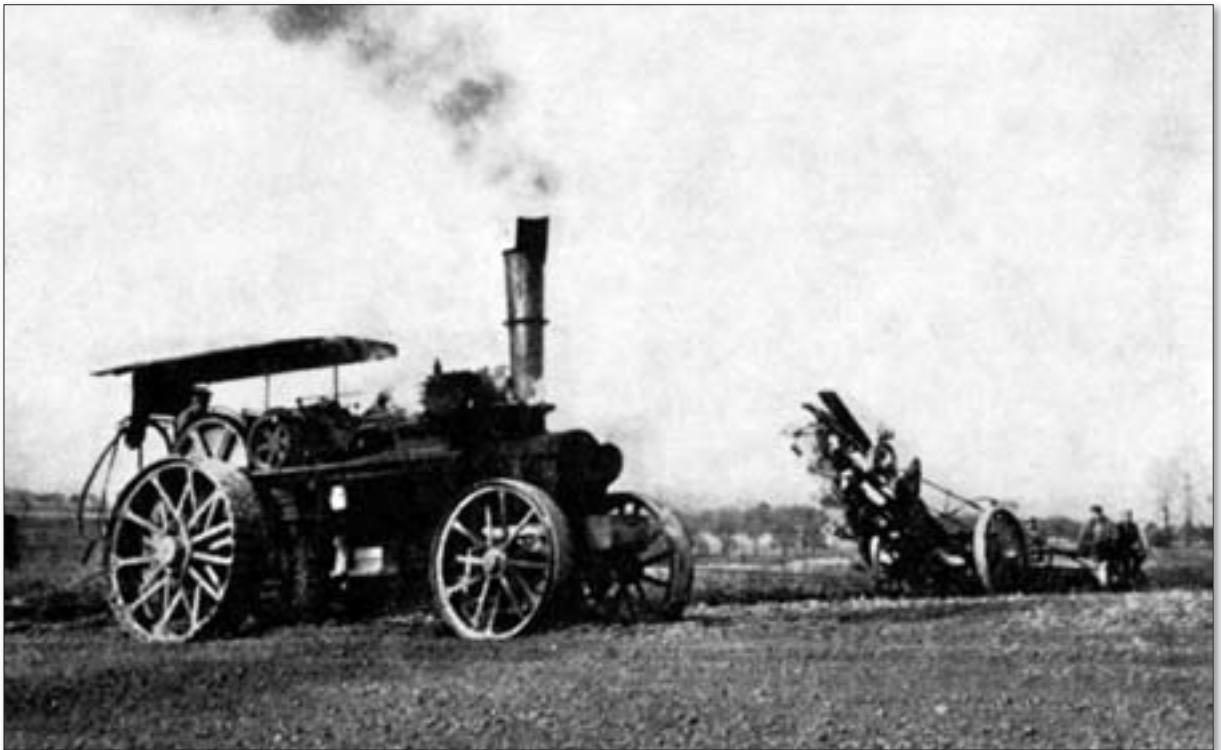
Lokomobily nastupují

Velkým pomocníkem zemědělců byly od poloviny 19. století parní lokomobily (z latinského locus = místo, mobilis = pohyblivý). Jednalo se o parní stroje s omezenou pohyblivostí, často pouze statické, které sloužily k pohonu rozličných strojů. Pomocí těchto parních strojů postavil britský inženýr John Fowler v roce 1856 první prakticky použitelnou soupravu na orbu. Na orání byly

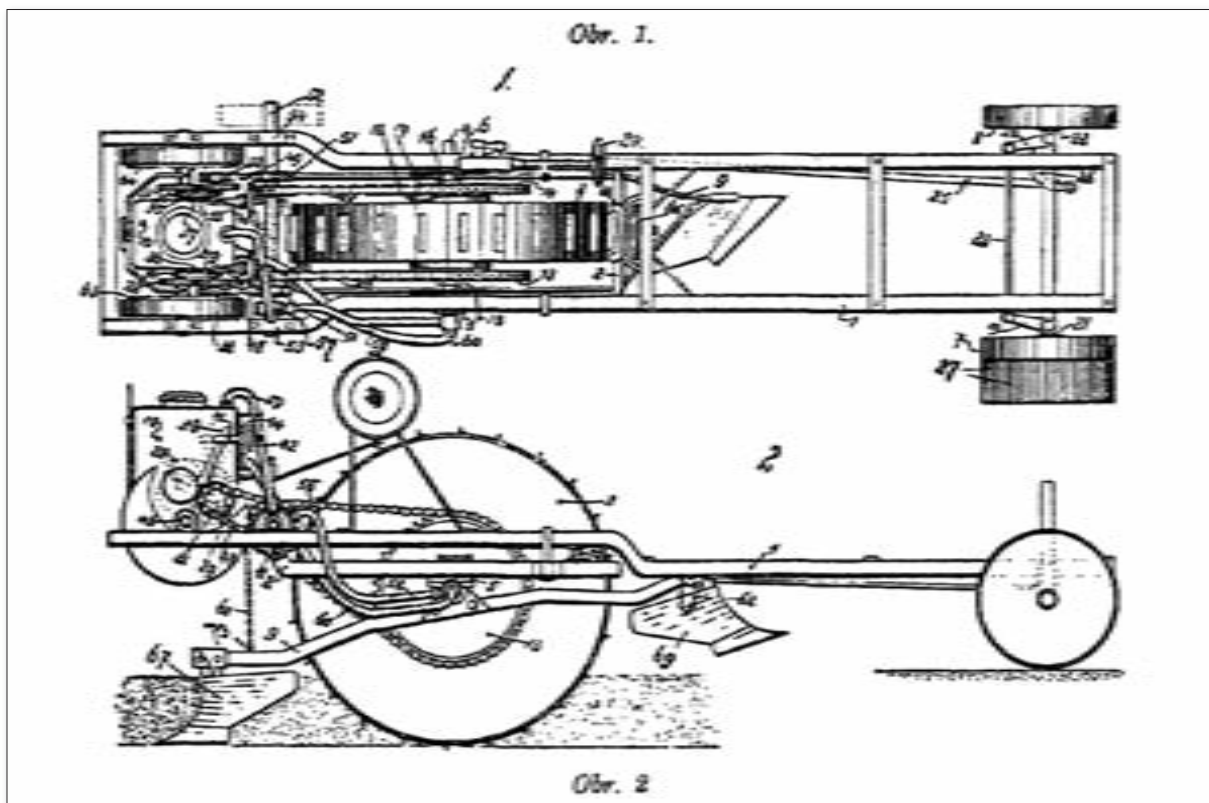

Parní lokomobila prostějovské firmy Wichterle & Kovář

potřebné dvě lokomobily, přičemž každá z nich byla umístěna na jedné straně pole. Lokomobily byly spojené ocelovým lanem, na kterém byl připevněný pluh, schopný orat pás pole široký až 2,5

Parní orebná soustava z Mladoboleslavska ze začátku 70. let 19. století

Nákres řešení motorového pluhu Emila Černého z patentového spisu č. 3001 z roku 1921

metru při hloubce orby 40 až 60 centimetrů. Jedinou soupravou bylo možné za sezónu zorat kolem 900 hektarů půdy.

Soupravu obsluhovali dva strojníci, u pluhu pak byli další dva až tři pracovníci. Kromě toho byly potřeba dva koňské potahy, které na pole dovážely vodu a uhlí pro lokomobily. Jedna ze dvou rovnoběžně seřazených lokomobil navjela na svůj buben ocelové lano, čímž uváděla do pohybu pluh. Když lokomobila pluh dotáhla až k sobě, obě lokomobily se posunuly dál o již zoraný kus pole a začala pracovat druhá lokomobila. Lokomobily sa stavěly s výkonem 14–24 k (10–18 kW) a vážily až 20 tun.

První lokomobily se do našich krajů dostaly v roce 1861 (velkostatek u Bratislavy) a byly v majetku šlechtických velkostatků a cukrovarů. Na Slánsku byly tyto stroje vidět v roce 1871 a o rok

později byly už i na Moravě v Židlochovicích. Koncem 19. století bylo na území Rakouska-Uherska 82 lokomobil – z toho v Čechách 59, na Moravě 16 a ve Slezsku 3 kusy. Na naše území se parní lokomobily dovážely převážně z Anglie a Německa, později se tu i vyráběly (např. pražské firmy A. Reiszahn, Umrath a Borrosch & Eichmann). V českých zemích bylo v roce 1902 v provozu 363 lokomobil, v roce 1930 již jen 109 a v roce 1947 naopak 247 parních orebních souprav. Pozoruhodný je fakt, že poslední taková souprava pracovala ještě v sezóně 1971/1972 na Mladoboleslavsku a až potom si našla zasloužené místo v Národním zemědělském muzeu.

Na přelomu 19. a 20. století se k pohonu zemědělských strojů začaly používat spalovací motory (benzinové, petrolejové, naftové a na generátorový plyn). Lokomobily s takovými motory vyráběly

například firmy Ig. Lorenz (Kroměříž), Vltavan – Josef Pejšek (Kralupy nad Vltavou), Wichterle & Kovářik (Prostějov; zde se však vyráběly i parní a elektrické lokomobily), J. Krátký (Přerov), Jan Červinka (Praha-Hrdlořezy), Bratři Paříkové (Napajedla), L. Benz (Třebíč) a jiní.

První traktory a motorové pluhy

Začátkem 20. století se nejdříve v USA (značky Case, McCormick, John Deere, International Harvester, Hart-Parr a další), později i v Německu (Hanomag, Lanz), Velké Británii (Ivel, Saunderson,

Ferguson), Itálii (Fiat) a jinde objevily první traktory poháněné spalovacím motorem. Traktory nahradily a svým výkonem značně předčily dotehdy používané koňské potahy a navíc posloužily jako zdroj energie pro další stacionární hospodářské stroje.

Souběžně s traktory se vyráběly rovněž motorové pluhy (např. Deutz, Komnick, MAN a Stock v Německu nebo Steyr v Rakousku), které ulehčovaly orbu – jednu z nejnámáhavějších zemědělských prací. Byly to však jen jednoduše stroje, které ve dvacátých letech minulého století postupně uvolňovaly své místo víceúčelovým traktorům. V Čechách a na Moravě bylo v roce 1930 evidováno 355 a v roce 1947 asi 160 motorových pluhů. Poslední z nich pracovaly na našich polích ještě v polovině padesátých let.